

Клок О. В., аспірант кафедри
адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ШЛЯХОМ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Враховуючи той факт, що ефективність запобігання та боротьби з корупцією безпосередньо залежить від такої складової як розвиток системи громадського контролю та формування антикорупційної громадської свідомості, ретельного дослідження потребує питання безпосередньої взаємодії державних органів та громадськості щодо запобігання та протидії корупції. Адже наполегливе небажання влади використовувати громадський потенціал для протидії корупції може говорити або про відсутність розуміння того, як функціонує інформаційне суспільство, або про елементарний «страх» перед змінами.¹

Погоджуємось із твердженням Христич І. О., що зменшення ступеня корупційних діянь в Україні можливе лише за умови координації зусиль та засобів різних державних структур, суспільства, міжнародних організацій, а також шляхом формування у суспільстві негативного ставлення громадськості до цього явища як до суспільно негативного².

¹ Настюк Василь Якович // Функціонування офіційних відкритих джерел інформації як інструмент протидії корупції в Україні // Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діюч. наук.-практ. семінару, 24 трав. 2013 р. м. Харків. – Х. : Оберіг, 2013. – С. 121–124.

² І. О. Христич // Правові та інституційні механізми протидії корупційним правопорушенням : матеріали наук.-практ. семінару, 20 квіт. 2012 р. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ вивч.

Отже, без сумніву, активність громадян, зацікавлених у подоланні корупції, є головною передумовою виявлення корупційних правопорушень і ефективності антикорупційних заходів¹.

Так до сьогодні відмічалось зниження антикорупційного потенціалу громадськості в Україні у зв'язку з ураженням інститутів громадянського суспільства, які традиційно вважалися спроможними контролювати та здійснювати вплив на всі її рівні – громадські організації та засоби масової² інформації. Неодноразово, науковцями та дослідниками в цій сфері відмічалось про повальну непрозорість та заангажованість засобів масової інформації, публікування замовних матеріалів. Зазначалось, що громадські організації також піддаються певним корупційним ризикам – створюються з певною метою або під конкретний проект, є залежними від певних політичних партій, здійснюють діяльність, яка не передбачена їх статутними документами.

Загальні принципи та форми участі громадськості в попередженні корупції і протидії їй визначені у ст. 13 Конвенції ООН проти корупції та охоплюють, зокрема: посилення прозорості і сприяння залученню громадян до процесів прийняття рішень; забезпечення для громадськості ефективного доступу до інформації; здійснення заходів з інформування громадськості, які б сприяли створенню атмосфери нетерпимості до корупції; повагу, заохочення і захист свободи пошуку, отримання і поширення інформації про корупцію. Відповідно до ст.3 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції ” одним з основних принципів діяльності із запобігання і протидії корупції є участь громадськості у заходах, спрямованих на реалізацію цих завдань.

пробл. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. – К. : Ред. журн. «Право України» ; X. : Право, 2013. – С. 61–64.

¹ В. Борисов, О. Кальман // Вісник Академії правових наук України. 2005 р. №2 (41). - X. : Право, 2005. - С. 168-173.

Ретельне вивчення дослідження нами цього питання, дає підстави стверджувати про необхідність взаємодії державних органів та громадськості в процесі боротьби із корупцією у наступних формах: 1) допоміжна, яка в більшості своєму спрямована на допомогу та критичний огляд в процесі формування антикорупційної політики; 2) контролююча, яка полягає в реалізації контролю над діяльністю державних органів та органів місцевого самоврядування.

Неодмінно, антикорупційна взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства повинна охоплювати усі стадії антикорупційної діяльності, починаючи від висування антикорупційних ініціатив до контролю за результативністю державної політиків сфері протидії корупції.

На нашу думку, стадія висування антикорупційних ініціатив має охоплювати взаємодію інститутів громадянського суспільства з органами державної влади та органами місцевого самоврядування наступними шляхами: спільне обговорення антикорупційних ініціатив, що виходять від органів державної влади або органів місцевого самоврядування із зацікавленими інститутами громадянського суспільства; висування громадських антикорупційних ініціатив у органи державної влади або органи місцевого самоврядування, їх посадовим особам та їх спільне обговорення із зацікавленими державними органами; спільне висування антикорупційних ініціатив інститутами громадянського суспільства, державними органами або органами місцевого самоврядування. Громадське обговорення проектів нормативних актів повинно бути обов'язковим етапом нормотворчого процесу в системі органів виконавчої влади. Консультації з громадськістю в нормотворчому процесі повинні проводитись з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості в діяльності цих органів.

Так на стадії формування антикорупційної політики, формою взаємодії може слугувати проведення спільних, конференцій, круглих столів. Ефективність такої взаємодії повинна вимірюватися якістю реалізованих антикорупційних ініціатив.

Взаємодія громадськості з державними органами в сфері протидії корупції може існувати не тільки у вигляді теоретичної або практичної допомоги для створення єдиної антикорупційної політики, а й у вигляді контролю(моніторингу). На нашу думку, проведення такого моніторингу є доцільним в рамках, підзвітності органів державної влади та органів місцевого самоврядування перед громадськістю щодо належної реалізації покладених на них функцій держави, використанням державних коштів, виконанням поставлених ними цілей та завдань. Серед таких заходів може бути проведення громадської експертизи та контролю бюджетного процесу як на стадії його формування, так і на стадії виконання. Можливе існування громадського контролю за конкурсним розподілом бюджетних коштів. Так громадські організації можуть здійснювати контроль за дотриманням закону в процедурі проведення тендерів і в разі виявлення порушень вимагати від органів влади її усунення.

До механізмів взаємодії можна віднести проведення органами державної влади моніторингу і аналізу громадської думки, забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції та зауваження громадськості; ознайомлення широких верств населення з формами його участі у формуванні та реалізації державної політики, виконання спільних проектів інформаційного, аналітично-дослідницького, благодійного і соціального спрямування тощо.